

Projekt ustawy o prawach konsumenta

Od pewnego czasu w prasie branżowej zauważyć można wzmożoną aktywność w zakresie omówienia przygotowywanych zmian w prawie polskim dotyczących instytucji związanych z ochroną konsumenta. Jest to spowodowane dostosowaniem polskiego prawa do prawodawstwa unijnego, mające na celu ujednoczenie regulacji prawnych we wszystkich państwach należących do Unii Europejskiej w zakresie praw konsumenta. Proces ten jest konsekwencją przyjęcia przez Parlament Europejski i Rady Dyrektywy nr 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady.

Zgodnie z założeniami dyrektywy¹ regulacje wewnętrzne państwa członkowskiego powinny być ustanowione do dnia 31 grudnia 2013 r. (art. 28 ust. 1 dyrektywy), przy czym państwa członkowskie powinny stosować ww. akty prawne od dnia 14 czerwca 2014 r.

Transpozycji² dyrektywy w polskim systemie prawnym ma dokonać ustawa o prawach konsumenta. Zgodnie ze wskazanymi powyżej założeniami dyrektywy, akt ten powinien **być stosowany** nie później niż z dniem 14 czerwca 2014 r. i takie jest założenie projektu ustawy... lecz czy jest to możliwe?

Informacje zamieszczone na stronach sejmowych wskazują, że projekt ustawy wpłynął do sejmu w dniu 17 stycznia 2014 r., a I czytanie na posiedzeniu Sejmu miało miejsce w dniu 5 lutego 2014 r. Następnie skierowano projekt do prac w Komisji Gospodarki, która dniu 24 kwietnia 2014 r. wystosowała do Sejmu wnioski o uchwalenie omawianego aktu prawnego wraz z wnioskiem o zmianę projektu poprzez dodanie po art. 12 projektu art. 12a w brzmieniu:

"Art. 12a. W przypadku umów na czas określony przekształcających się na podstawie zapisów umownych w umowy na czas nieokreślony przedsiębiorca ma obowiązek poinformować konsumenta o zbliżającym się terminie tego przekształcenia, najpóźniej na 21 dni przed terminem wypowiedzenia umowy określonym w umowie"

(źródło: <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2076>).

¹ Dyrektywy UE są szczególnymi aktami prawnymi, które zgodnie z Artykułem 288 Traktatu z Lizbony (dawny art. 249 TWE) wiążą państwa członkowskie UE do których są skierowane w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawiając jednak organom krajowym państwa członkowskiego swobodę wyboru formy i środków prawnych. Dyrektywy zatem muszą być z zasady wdrożone do porządku prawnego państw członkowskich, aby można mówić o skutku prawnym, jaki mają osiągnąć.

² rozumiana jest jako uchwalenie nowego aktu prawnego, zmiana, uchylenie poprzedniego tak, aby przenieść do porządku krajowego postanowienia innego aktu prawnego (dyrektywy), który to będzie opublikowany i powszechnie wiążący. Transpozycja to czynności, stanowienia prawa i powinny być uznane za działalność legislacyjną. W polskim porządku prawnym formą transpozycji jest ustawa lub inny krajowy akt wiążący.

Na chwilę obecną zatem projekt skierowany jest pod obrady Sejmu, przy czym wskazać wypada, że rozpatrzenie projektu ustawy przez Sejm odbywa się w trzech czytaniach.

Po pierwszym czytaniu na posiedzeniu Sejmu, etapie prac w komisji i przedstawieniu w sprawozdaniu wniosków dotyczących dalszego procesu legislacyjnego, następuje drugie czytanie, dokonywane na posiedzeniu Sejmu i obejmujące swym zakresem przedstawienie Sejmowi sprawozdania komisji o projekcie ustawy, a w dalszej kolejności przeprowadzenie debaty, w czasie której mogą być zgłaszane kolejne poprawki i wnioski. Jeżeli podczas drugiego czytania zostały zgłoszone kolejne poprawki i wnioski projekt „wraca” do etapu prac w komisji, która rozpatruje poprawki, dokonuje jej oceny i przedstawia Sejmowi dodatkowe sprawozdanie, w którym wnosi o ich przyjęcie lub odrzucenie.

Po przedstawieniu sprawozdania komisji (albo „od razu”, gdy projekt nie został skierowany powtórnie do komisji) może odbyć się trzecie czytanie projektu na posiedzeniu Sejmu, na którym poseł sprawozdawca przedstawia dodatkowe sprawozdanie komisji lub, jeżeli projekt nie został skierowany do komisji, poprawki zgłoszone podczas drugiego czytania. W pierwszej kolejności posłowie decydują w formie głosowania, czy odrzucić projekt w całości, następnie zaś nad poprawkami do poszczególnych artykułów, a w końcu nad projektem w całości, w brzmieniu zaproponowanym przez komisję, wraz ze zmianami wynikającymi z przegłosowanych poprawek. Uchwalenie ustawy ma miejsce wówczas, gdy liczba głosów „za” jest większa niż „przeciw” (zwykła większość głosów przy quorum wynoszącym co najmniej połowy ustawowej liczby posłów)³.

Kolejnym krokiem, po uchwaleniu ustawy, jest skierowanie aktu prawnego do Senatu, gdzie podczas posiedzenia (i wcześniejszej analizie w komisjach senackich) ta izba Parlamentu podejmuje uchwałę w przedmiocie ustawy: przyjęcie ustawy bez zmian, wniosek o jej odrzucenie w całości lub wprowadzenie poprawek. Jeśli w określonym terminie Senat nie zdecyduje o ewentualnych poprawkach, bądź o odrzuceniu ustawy, uznaje się ją za przyjętą w treści proponowanej przez Sejm (w przypadku ustaw „pilnych” termin na podjęcie decyzji wynosi maksymalnie 14 dni – taki charakter zapewne będzie mieć omawiany akt prawny).

Kolejnym krokiem, w razie zgłoszenia poprawek lub odrzucenia ustawy w całości przez Senat, jest ponowne obradowanie przez Sejm, gdzie jest kierowana jest pod obrady komisji, która wcześniej zajmowała się pracami nad tą ustawą. Komisja, przy udziale senatora sprawozdawcy, obraduje nad stanowiskiem Senatu i przedstawia sprawozdanie, w którym wnioskuje o przyjęcie senackich poprawek w całości lub części, bądź też ich odrzucenie. Z kolei Sejm może odrzucić poprawki Senatu, jak i wniosek o odrzucenie ustawy, bezwzględną większością głosów (liczba głosów „za” jest większa niż suma „przeciw” i „wstrzymujących

³ Jest to zasada, od której są wyjątki wskazane w przepisach prawa

się”), w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Jeżeli jednak nie będzie takiej większości, ostateczny tekst ustawy będzie zawierał treść uwzględniającą poprawki Senatu.

Dopiero po rozpatrzeniu stanowiska Senatu ustawa przekazywana jest do podpisu Prezydentowi RP, który podpisuje ją (w przypadku ustaw „pilnych” w terminie 7 dni) i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw⁴. Prezydent może jednak odmówić podpisania ustawy i przekazać Sejmowi do ponownego rozpatrzenia, co powoduje, że zajmie się nią ponownie Sejm (ale już nie Senat). Jeżeli Sejm odrzuci większością 3/5 głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów weto, Prezydent podpisuje ustawę i jej ogłoszenie. Jeżeli takiej większości nie będzie, proces ustawodawczy kończy się i ustawa nie nabierze mocy prawnej.

Prezydent ma także prawo do wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie ustawy co do jej zgodności z konstytucją⁵.

Jak zatem widać z przedstawionej powyżej procedury legislacyjnej droga do wejścia w życie ustawy jest dosyć długa... Niemniej można przyjąć, że przedstawiony powyżej schemat procedury legislacyjnej - z uwagi na związanie Polski terminem stosowania postanowień Dyrektywy - będzie „uproszczony, tj. po zgłoszeniu poprawek komisji Sejm nie będzie wnosił dodatkowych poprawek i wniosków, co usprawni i przyspieszy proces ustawodawczy. Biorąc jednak pod uwagę czas pozostały do daty początkowej stosowania prawa istnieją uzasadnione obawy o dochowanie terminu wejścia ustawy w życie, tj. z dniem 14 czerwca 2014 r.⁶

Jak wskazano powyżej celem ustawy jest transpozycja dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, która doprowadzić ma do ujednoczenia i doprecyzowania przepisów dotyczących umów konsumenckich zawieranych w okolicznościach typowych (w lokalu przedsiębiorstwa) oraz (poza lokalem przedsiębiorstwa oraz na odległość), w szczególności w zakresie obowiązków informacyjnych, wymogów formalnych związanych z zawieraniem

⁴ od 1 stycznia 2012 r. Dziennik Ustaw wydawany jest w formie elektronicznej, z zachowaniem kolejności pozycji w danym roku kalendarzowym. W Dzienniku Ustaw ogłaszane są akty normatywne i inne akty prawne. Dniem ogłoszenia aktu jest dzień jego ogłoszenia w postaci elektronicznej na stronie internetowej organu wydającego Dziennik Ustaw. Dzień ogłoszenia aktu w postaci elektronicznej umieszczony jest w obrębie nagłówka strony.

⁵ Po rozpatrzeniu wniosku Trybunał orzeka, czy ustawa jest zgodna z konstytucją. Jeżeli Trybunał uzna ustawę za zgodną z konstytucją, Prezydent ma bezwzględny obowiązek jej podpisania. Jeśli zaś orzeknie o niezgodności całej ustawy, głowa państwa odmawia jej podpisania. W tekście wykorzystano informacje zawarte na <http://opis.sejm.gov.pl/pl/procesustawodawczy.php>

⁶ W dniu 7 maja 2014 r. odbyło się II czytanie projektu, po którym skierowano ponownie do komisji w celu przedstawienia sprawozdania Skierowano do: Komisji Gospodarki

umów czy też prawa odstąpienia od nich,. Swym zakresem projekt ustawy reguluje problematykę zawartą dotychczas w kilku aktach prawnych, tj. w kodeksie cywilnym, w ustawie z 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego oraz w ustawie z 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny. Realizacja celu dyrektywy wymusiła zatem konieczność zmiany kodeksu cywilnego w zakresie m.in. definicji konsumenta, przepisów dotyczących obowiązków informacyjnych bądź rękojmi lub gwarancji. Bezpośrednim skutkiem wejścia w życie ustawy o prawach konsumentów będzie dodatkowo uchylenie ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów (...) oraz ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej.

Kolejną zmianą względem obecnie obowiązującego stanu prawnego jest rozszerzenie przykładowego wyliczenia czynności nieuczciwych praktyk rynkowych zawartego w ustawie z dnia 23 sierpnia 2007r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

Przedsiębiorców może zainteresować podział zastosowany przez ustawodawcę na obowiązki leżące po ich stronie w razie zawarcia umów typowych (w lokalu) oraz na odległość bądź poza lokalem przedsiębiorstwa o charakterze informacyjnym wobec konsumenta. W pierwszym przypadku zwraca uwagę szeroki katalog informacji, których należy udzielić konsumentowi (z wyłączeniem jednakże drobnych umów życia codziennego wykonywanych natychmiast po ich zawarciu).

W zakresie zaś umów zawieranych na odległość projekt nakłada na przedsiębiorców obowiązki informacyjne wobec konsumenta poprzez szczegółowe określenie m.in. przedmiotu świadczenia, danych przedsiębiorcy, cenie wraz z podatkami kosztach połączeń w celu zawarcia umowy, czy też terminie i sposobie zapłaty bądź prawa odstąpienia od umowy. Ponadto wskazano obowiązki spoczywające na przedsiębiorcy w związku z zawieraniem z konsumentem umów tego rodzaju, jak np. wydanie konsumentowi dokumentu umowy lub potwierdzenia jej zawarcia. Wypada wskazać, że katalog obowiązków informacyjnych przewidzianych w projekcie ustawy został znacznie poszerzony w porównaniu z dotychczasowym stanem prawnym.

Jednocześnie projekt przewiduje pewne ograniczenie obowiązków informacyjnych w przypadku usług polegających na naprawie lub konserwacji, w których przedsiębiorca i konsument natychmiast wykonują swoje zobowiązania, a wynagrodzenie przedsiębiorcy nie przekracza 600 zł.

Podkreślić również należy, że zarówno w przypadku zawierania umów w lokalu przedsiębiorstwa, jak i poza nim bądź na odległość przepisy ustawy wprowadzają także obowiązek uzyskania przez przedsiębiorcę wyraźnej zgody konsumenta na wszelkie dodatkowe płatności oraz zakaz pobierania od konsumenta, który kontaktuje się z przedsiębiorcą w sprawie zawartej umowy, korzystając z przeznaczonego przez

Tekst opracował mecenas Tomasz Wróblewski

ul. E. Ciołka 16 lok. 323 01-443 Warszawa, tel: 22 463 63 80 fax: 22 463 64 33, kancelaria@wroblewski.waw.pl

przedsiębiorcę do tego celu numeru telefonu, opłat wyższych niż za zwykle połączenie telefoniczne.

Kolejnym uprawnieniem konsumenta jest prawo odstąpienia od umowy zawartej na odległość bądź poza lokalem przedsiębiorstwa bez potrzeby wskazywania jakiegokolwiek uzasadnienia oraz bez ponoszenia kosztów, za wyjątkiem kosztów innych niż najtańszy zwykły sposób dostarczenia oferowany przez przedsiębiorcę, bezpośrednich kosztów zwrotu rzeczy oraz proporcjonalnej kwoty zapłaty za świadczenie spełnione do chwili odstąpienia od umowy. Proponowane przepisy wydłużają także termin na wykonanie prawa odstąpienia do 14 dni, definiują precyzyjnie początek biegu tego terminu dla różnych rodzajów umów oraz różnych sytuacji, szczegółowo określają skutki odstąpienia od umowy, w tym kwestię ponoszenia kosztów, a nadto zawierają wyczerpującą listę sytuacji, w których prawo odstąpienia od umowy nie przysługuje.

Za zasadniczą jednak zmianę uznać wypada przeniesienie przepisów dotyczących sprzedaży konsumenckiej do kodeksu cywilnego poprzez jego nowelizację i zintegrowanie ich z kodeksowymi przepisami dotyczącymi rękojmi i gwarancji.

W pierwszej kolejności zwraca uwagę modyfikacja definicji konsumenta, zawarta dotychczas w art. 22¹ kc. Obecny projekt ustawy przewiduje uzupełnienie poprzedniej wersji definicji o pojęcie przedsiębiorcy, co stanowi odstępstwo od rządowego projektu ustawy, który przewidywał większą ingerencję w treść omawianej normy prawnej poprzez dodanie paragrafu drugiego.

Pozostałe zmiany, o których tu mowa, obejmują wprowadzenie zakazu pobierania przez przedsiębiorcę od konsumenta opłat związanych z korzystaniem z określonych sposobów płatności w wysokości wyższej od kosztów ponoszonych z tego tytułu przez samego przedsiębiorcę oraz szczegółowe uregulowanie kwestii związanych z terminem wydania rzeczy konsumentowi w umowach sprzedaży konsumenckiej, w tym skutków uchybienia przez przedsiębiorcę obowiązkom w tym zakresie i przejściem niebezpieczeństwa przypadkowej utraty lub zniszczenia rzeczy (w szczególności nowy art. 383¹, 492¹, 494 § 2, 543¹ i 548 § 3 i 4 kc). Określono również w sposób wyraźny miejsce spełnienia świadczenia, w konsekwencji przejścia niebezpieczeństwa przypadkowej utraty lub zniszczenia rzeczy, co ma duże znaczenie zwłaszcza w razie umów w sprzedaży wysyłkowej, ponieważ w razie dostarczenia rzeczy do miejsca zamieszkania konsumenta, ryzyko przypadkowej utraty lub zniszczenia rzeczy ponosił będzie sprzedawca (art. 454¹ w zw. z art. 548 kc).

W dalszej części przepisów nowelizujących kodeks cywilny zaakcentowano odpowiedzialność za jakość rzeczy sprzedanej poprzez ujednoczenie przepisów dotyczących odpowiedzialności za jakość rzeczy sprzedanej, co w odniesieniu do obrotu konsumenckiego skutkować będzie wyrównaniem poziomu ochrony w obszarze, w którym w chwili obecnej sytuacja konsumenta jest w znacznym zakresie mniej korzystna niż sytuacja kupujących przedsiębiorców i osób nie będących konsumentami, zaś względem przedsiębiorców

Tekst opracował mecenas Tomasz Wróblewski

ul. E. Ciołka 16 lok. 323 01-443 Warszawa, tel: 22 463 63 80 fax: 22 463 64 33, kancelaria@wroblewski.waw.pl

ujednoczenie przepisów dotyczących odpowiedzialności za jakość sprzedanej rzeczy ułatwi prowadzenie działalności.

W związku z powyższym, oprócz przeniesienia do Kodeksu cywilnego obowiązków informacyjnych przedsiębiorcy uregulowanych obecnie w ustawie o sprzedaży konsumenckiej (nowy art. 546¹kc), w kodeksie proponuje się zmiany, które wprowadzają jednolitą, co do zasady, regulację odpowiedzialności sprzedawcy za jakość rzeczy sprzedanej, opartą na koncepcji wady (rękojmia), przy czym definicja wady fizycznej uwzględnia przyjętą w dyrektywie o sprzedaży konsumenckiej konstrukcję niezgodności towaru z umową, a odpowiedzialność sprzedawcy w umowach z udziałem konsumentów wykazuje jedynie pewne odrębności wynikające z wymogów dyrektywy (w szczególności art. 556 w nowym brzmieniu, nowe art. 556¹–556³, art. 557–561 w nowym brzmieniu, nowe art. 561¹–561⁵, art. 563–564 w nowym brzmieniu, art. 566–568 w nowym brzmieniu, art. 576 w nowym brzmieniu oraz nowy 568¹). Uwagę branży zwrócić warto zwłaszcza na odpowiedzialność sprzedawcy za wady rzeczy zamontowanych, gdzie kupujący może żądać od sprzedawcy demontażu i ponownego zamontowania po dokonaniu wymiany na wolną od wad lub usunięciu wady oraz wydłużenie terminu odpowiedzialności z tytułu rękojmi – w przypadku nieruchomości do dwóch lat od daty wydania rzeczy kupującemu, zaś w przypadku budynków – do lat pięciu.

W kodeksie zawarto także nowe przepisy regulujące zasady dochodzenia roszczeń związanych z wadliwością rzeczy sprzedanej w łańcuchu sprzedawców (nowy „Dział II¹” w Tytule XI „Sprzedaż”) polegające na możliwości dochodzenia przez sprzedawcę kompensaty poniesionej w związku wadami rzeczy szkody względem poprzednich sprzedawców.

Modyfikacji ulegną także przepisy dotyczące gwarancji przy sprzedaży poprzez wprowadzenie obowiązków informacyjnych dotyczących gwarancji oraz doprecyzowując wzajemny stosunek roszczeń z rękojmi i z gwarancji (Dział III Tytułu XI „Sprzedaż” w nowym brzmieniu)⁷.

Jak wynika z opisu projektowanych zmian przedsiębiorców czeka niewątpliwe konieczność dostosowania zasad sprzedaży do regulacji ustawowych. już na pierwszy rzut oka zwracają uwagę obowiązki informacyjne mające zastosowanie zarówno w przypadku umów zawieranych w lokalu przedsiębiorcy, jak i poza nim. Również warto pamiętać o zmianach kodeksu cywilnego, który nie tylko wydłuża terminy wygaśnięcia uprawnień z tytułu rękojmi, lecz także zmodyfikowanych zasad rękojmiowych i gwarancji czy też możliwości dochodzenia przez sprzedawcę odszkodowania od poprzednich sprzedawców.

⁷ Sporządzono na podstawie uzasadnienia rządowego projektu ustawy o prawach konsumenta